

27. *Clinopodium* L.

Jarva

(SPRACOVAL J. CHRTEK SEN., UPRAVILA K. ZAHRADNÍKOVÁ)

1. *Clinopodium vulgare* L.

Jarva obyčajná

Clinopodium vulgare L. Sp. Pl. ed. 1, p. 587, 1753.Syn.: *Calamintha clinopodium* Spenner - *C. vulgaris* (L.) Halácsy - *Satureja vulgaris* (L.) Fritsch - *S. clinopodium* (Spenner) Caruel in Parl.

Trváca bylina s tenkým podzemkom, bez zápachu. Byl priama až vystúpavá, jednoduchá alebo málo rozkonárená, najčastejšie tupo hranatá, na báze niekedy drevnatejúca, (10-)15-45(-80) cm vysoká, odstávajúco roztrúsene dlho chlpatá až husto plstnatá. Listy stopkaté, stopky 0,3-0,7(-10) cm dlhé, čepeľ vajcovitá, až široko vajcovitá, vzácnejšie podlhovastá, na báze slabo srdcovitá alebo klinovito zúžená do stopky, na okraji celistvookrajová alebo s 12 plytkými tupými zubmi, na vrchole tupo končistá, (1,5-)2-5(-6)×1-3 cm veľká, zelená alebo sivozelená, na oboch stranách pritlačene až odstávajúco chlpatá, na líci niekedy holá, vzácne listy husto bielo plstnaté, žliazkaté bodky chýbajú. Kvety krátko stopkaté (stopky 1-3 mm dlhé), v 10-20-kvetých, hustých papraslenoch v pazuchách najvyšších listenôv tvaru listov, vrcholíky v papraslenoch sediace, paprasleny navzájom oddialené alebo najmä v najvyšších častiach byle nakošené. Listence dlhé, šidlovité, ± také dlhé ako kalich, husto chlpaté. Kalich rúrkovitý, dvojpyskový, 13-žilový, slabo ohnutý, na báze nie je vydutý, 6-10(-12) mm dlhý, zelený alebo s fialovým odtieňom, chlpatý, zuby horného pysku kalicha kratšie ako zuby dolného pysku, zuby dolného pysku dosahujú 1/2-2/3 dĺžky rúrky kalicha. Koruna 1-1,5 cm dlhá, purpurová až svetločervená, vzácnejšie ružová alebo biela, rúrka koruny dlhšia ako kalich, horný pysk koruny plytko vykrojený, dolný pysk 3-laločný, s ± rovnakými lalokmi. Tyčinky 4, predný pár dlhší ako zadný. Ramená čnelky nerovnako dlhé, horné kratšie ako dolné. Tvrdky vajcovité, ± 1,2×1 mm veľké, hnedé, slabo lesklé.

C h r o m o z ó m y: $2n = 20$, okr. 8, Kráľovský Chlmec (H i n d á k o v á in M á j o v s k ý et al. Acta Fac. Rerum Nat. Univ. Comeniana, Bot. 16: 6, 1970).

V a r i a b i l i t a. Veľmi premenlivý druh v celkovom habituse, farbe a dĺžke kališných zubov. Jednotlivé odchýlky však nemajú žiadnu vyššiu taxonomickú hodnotu. Zaujímavá je však premenlivosť v ochlpení bylí a listov. Okrem typických rastlín sa vyskytujú rastliny s belavými husto plstnatými bylami a listami. Takéto morfortypy sa vyskytujú len náhodne medzi populáciami typických rastlín (napr. vrchy Burda, Dreveník a pod.). Okrem toho sa vyskytujú aj najrôznejšie prechody od roztrúsene chlpatých rastlín až po husto plstnaté. Výskyt plstnato chlpatých rastlín nesúvisí s podkladom alebo geografickým rozšírením. Celú túto problematiku bude však treba ešte ďalej študovať.